

บ้าน วัด โรงเรียน บทบาทในการส่งเสริมสิทธิการพัฒนา : กรณีศึกษาชุมชนวัดไร่ขิง

HOUSES, TEMPLES, SCHOOLS, ROLES IN PROMOTING DEVELOPMENT RIGHTS:

CASE STUDY OF WAT RAI KHING COMMUNITY

เกียรติคุณ จุมพลคุณวุฒิ, ประวุธ วงศ์สินิล, ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา¹,

ศิริทิพย์ ภาศรีสมบัติ, สุนันtha คงปากเพียร, สุรศักดิ์ ปัญญาวุธ,

เสกสกล อัตถาวงศ์ และ อุทัย กวินเดชาธร

Kiattikun Jumpolkhunwut, Prawut Wongsinil, Phuriwat Punyawutpreeda¹,

Siratip Phasrisombat, Sunantha Kongpakphian, Surasak Panyawuth,

Seksakon Attawong and Uthai Kawindetchathorn

นักศึกษาหลักสูตรนักบริหารด้านสิทธิมนุษยชนระดับสูง รุ่นที่ 1

สถาบันพัฒนาสิทธิมนุษยชน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

Advanced Human Rights Executive Course, Class 1

Human Rights Development Institute Department of Rights and Liberties Protection

Email : phu9555@gmail.com¹

Received 26 October 2023; Revised 21 December 2023; Accepted 30 April 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน ในการส่งเสริมสิทธิการพัฒนา และการได้รับประโยชน์ของคนในชุมชน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ส่งเสริมให้ชุมชนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (การจ้างงาน) และมีการดูแลผู้สูงอายุ ที่สอดคล้องกับกรอบตามแผนพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ การเกิดอย่างมีคุณภาพ การอยู่อย่างมีคุณภาพ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และการแก่และตายอย่างมีคุณภาพ ประกอบกับการดำเนินงานภายใต้กลไกและกลยุทธ์บทบาทในการส่งเสริมสิทธิการพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชน ด้านสังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน และด้านการเมืองการบริหาร มีวิธีการศึกษาใช้แบบผสมวิธี ประกอบด้วย การค้นคว้าเอกสาร และการสัมภาษณ์ โดยการสนทนากลุ่ม มีตัวแทนจากบ้านหรือชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น วัด โรงเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสิทธิการพัฒนาในพื้นที่ ซึ่งหัวใจสำคัญคือ การมุ่งสร้างสังคมชุมชน ให้มีคุณธรรม และน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ มีแนวทางให้ชุมชนในพื้นที่วัดไร่ขิงเป็นศูนย์กลางในการบูรณาการกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของทุกหน่วยงาน มีคณะทำงานขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนด้วยพลังบวร เป็นแกนกลางในการประสานการดำเนินงาน และกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องให้ประชาชนทุกระดับมีสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม รู้รัก สามัคคี มีความเข้าใจและเข้าถึงโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลอย่างทั่วถึง และเท่าเทียม เกิดกิจกรรมสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้หมุนเวียนในระดับเศรษฐกิจฐานราก

คำสำคัญ; บ้าน; วัด; โรงเรียน; การส่งเสริมสิทธิการพัฒนา

Abstract

Academic article on houses, temples, schools, their roles in promoting development rights: a case study of Wat Rai Khing community. The objective is to study the participation of homes, temples, and schools in promoting development rights and receiving benefits from people in the community. The main goal is to encourage the community to have lifelong learning. Promoting the community economy (employment) and providing care for the elderly. Consistent with the framework of the development plan in 3 areas: Quality birth living with quality and participating in national development and aging and dying with quality. In addition, operations under mechanisms and strategies play a role in promoting development rights in 5 areas: Infrastructure Environment and natural resources Economic aspects and the well-being of the people Social aspect and quality of life of the people and political and administrative aspects. There is an integrated study method, consisting of document research and interviews the focus group has representatives from their homes or communities. Local administrative organizations, temples, schools and those involved in promoting development rights in the area. Which is the key focusing on creating a community society with morality and embracing the philosophy of sufficiency economy. There are guidelines for the community in the Wat Rai Khing area to be the center for integrating various project activities of all agencies. There is a working group to drive and develop the community with the power of worship. It is the central point in coordinating operations and distribute correct information to citizens at all levels to have a sense of responsibility towards the public. Know love and unity have understanding and access to various government projects thoroughly and equally. There are activities that create jobs, careers, and create revolving income at the grassroots economy level.

Keywords; Houses; temples; schools; Promotion of development rights

บทนำ

“บ้าน (ครอบครัว) วัด (ศาสนา) โรงเรียน (สถานศึกษา)” หรือ “บ ว ร” เป็นภูมิคุ้มกันเพื่อความมั่นคงในระดับชุมชนหมู่บ้าน ซึ่ง “บ ว ร” ได้รับการต่อยอดและน้อมนำแนวทางพระราชดำริโดยการนำบรมมาเป็นกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนเข้มแข็ง ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนา ตัดสินใจ และแก้ปัญหาของตนเองและชุมชน กำหนด แผนแม่บทชุมชน การร่วมกันคิด สร้าง และบริหารจัดการชุมชนในท้องถิ่นที่ร่วมกันเป็นเจ้าของ หลักการเรื่อง “บวร” มีที่มาจากแนวทางพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่าง ยั่งยืนโดยอาศัย 3 สถาบันหลักของสังคมไทยซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน ประกอบด้วย 1) บ คือ สถาบัน ครอบครัวหรือบ้าน 2) ว คือ สถาบันศาสนา หรือ

วัด (ศูนย์กลางทางจิตใจในชุมชน หมายถึงศาสนสถาน ของศาสนาต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่) และ 3) ร คือ สถานที่ให้ความรู้อย่างมีแบบแผน หรือ โรงเรียน ซึ่งเรียกโดยย่อ ว่า “บวร” เพื่อเป็นหลักการที่นำมาปรับใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาในระดับชุมชนและเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้สังคมไทย (Napapornpipat ,R., et al., 2023)

ปี พ.ศ. 2559 ได้มีการนำแนวคิดบวรมาใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนโดยต่อยอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติภายใต้แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559-2564) โดยมีกระทรวงวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบ (มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2559) เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทรองรับและเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) ในประเด็นของยุทธศาสตร์การพัฒนาและ เสริมสร้างศักยภาพของคน และยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (Political and Security Division., (2023).

การศึกษาบทบาทในการส่งเสริมสิทธิการพัฒนา: กรณีศึกษาชุมชนวัดไร่ขิง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งและมีเป้าหมายสำคัญคือ ส่งเสริมให้ชุมชนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (การจ้างงาน) และมีการดูแลผู้สูงอายุ จะเห็นได้จากบทบาทในการส่งเสริมสิทธิการพัฒนา ดังนี้

สภาพปัญหา ความสำคัญของปัญหา

จากการศึกษาปัญหาของประชาชนของชุมชนวัดไร่ขิงที่ผ่านมา (Rai Khing Municipality., 2023) มีประเด็นที่นำมาสู่การพัฒนา ดังนี้

1) ด้านความเป็นอยู่ของประชาชน พบว่า ประชาชนส่วนหนึ่งยังมีความยากจนมีภาระหนี้สิน ไม่มีอาชีพเสริมที่สร้างรายได้อย่างยั่งยืน มีความเหลื่อมล้ำของสังคมเมืองและสังคมชนบท เกษตรกรขาดความรู้ใหม่ ๆ ในการเพาะปลูก มีการเผาฟางข้าว ใช้น้ำเค็ม ใช้น้ำประปา ทำให้ดินเสื่อมสภาพผลผลิตต่ำ ต้นทุนสูง และสถานที่ส่วนทางด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชุมชน ยังได้รับการปรับปรุงดูแลรักษาและเผยแพร่ไม่เพียงพอ

2) ด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน พบว่า ปัญหาการศึกษา มีสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยไม่เพียงพอและบุคลากรต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัญหาด้านการดูแลสุขภาพ การสาธารณสุข การป้องกันโรค และยังมีผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยเอดส์ ผู้ด้อยโอกาส ถูกทอดทิ้งหรือไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างทันการ สถาบันครอบครัวยังต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาดูแลให้กำลังใจ ให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน กลุ่มต่าง ๆ ต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านกฎหมาย การอนุรักษ์วิถีชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาประชาชน เยาวชน คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น ปัญหาสถานที่และอุปกรณ์ออกกำลังกายยังไม่เพียงพอ และประชาชนยังขาดความตื่นตัวในการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และการแพร่ระบาดของยาเสพติด ยังไม่อาจแก้ปัญหาได้

3) ด้านการเมืองและการบริหาร พบว่า ประชาชน เยาวชน คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์ รัฐพิธีต่าง ๆ กิจกรรมส่งเสริมสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประชาชนมี

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่จำเป็นเบื้องต้นในการดำเนินชีวิตหรือประกอบอาชีพยังไม่เพียงพอ และประชาชนได้รับความเดือดร้อนสาหัสภัยที่เกิดขึ้น โดยไม่สามารถรู้ล่วงหน้า

แนวทางการการพัฒนา

การวิเคราะห์กลยุทธ์เชิงรุกของเทศบาลเมืองไผ่ซาง (SO) เป็นการจับคู่ระหว่าง Strength และ Opportunity (ใช้จุดแข็งร่วมกับโอกาส) ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านประชาชน/สังคม/การบริหารจัดการด้านการเกษตร/ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านศาสนา/วัฒนธรรม/วิถีชุมชน/การท่องเที่ยว ด้านอุตสาหกรรม/สิ่งแวดล้อม ด้านการสาธารณสุข/สุขภาพ และด้านเทคโนโลยีและอื่น ๆ เป็นการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของเทศบาลเมืองไผ่ซาง โดยจัดทำเป็นโครงการเพื่อการพัฒนาต่างๆ เกิดกิจกรรมสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้หมุนเวียนในระดับเศรษฐกิจฐานราก มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “ไผ่ซางเมืองแห่งความสุขและรอยยิ้ม” (Raikhang's Smile and Happiness) โดยการบูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ โดยยึดถือประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก (Rai Khing Municipality., 2023)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ พบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับบทบาท บ้าน วัด โรงเรียน ในการส่งเสริมสิทธิการพัฒนา คือภาวะผู้นำในระดับชุมชนเป็นแกนของสังคมไทย บ้าน (ชุมชน) จะมีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากร เจ้าหน้าที่ วัด มีเจ้าอาวาสวัด โรงเรียน จะเป็นผู้บริหารโรงเรียนครู ทั้งนี้ การสร้างสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนวัดไผ่ซาง (Right to Development) มีส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (การจ้างงาน) และการดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

1) การเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การตระหนักถึงความสำคัญและได้จัดการศึกษา เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ให้ทุกคนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ สามารถพัฒนาตนเอง แสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยชุมชนวัดไผ่ซาง เป็นเรื่องของสถาบันการศึกษา มีโรงเรียนวัดท่าพุท เป็นสถานที่ตั้งในส่วนของการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลเมืองไผ่ซางได้ปฏิบัติตามภารกิจ

2) การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (การจ้างงาน) คือ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และคนในท้องถิ่นชุมชน ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทยเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งในส่วนของรูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเศรษฐกิจชุมชนนั้นมีชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนวัดไผ่ซาง โดยคำนึงถึงทรัพยากร ศักยภาพ และทุนในชุมชนที่มีอยู่เป็นสำคัญ โดยครอบคลุมเศรษฐกิจในหลายด้าน

3) การดูแลผู้สูงอายุ คือ กิจกรรมที่ทางเทศบาลเมืองไผ่ซางจัดเป็นประจำ โดยหน่วยงานหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีกิจกรรมตรวจเยี่ยมเป็นประจำทุกสัปดาห์ และมีการบริจาค เครื่องใช้ อุปโภคบริโภค และมีผู้ที่มีความรู้ด้านสุขภาพเข้าไปแนะนำในเรื่องของสุขภาพ พยาบาลวิชาชีพเข้าไปตรวจสุขภาพเบื้องต้นให้กับผู้สูงอายุ และมีการจ้างเหมาบริการรถกู้ชีพสำหรับการบริการประชาชนที่ต้องการรักษาพยาบาล สามารถโทรศัพท์แจ้งยังทางเทศบาลและสามารถใช้บริการรถกู้ชีพได้ตลอด 24 ชั่วโมง

การนำแนวทางการพัฒนาไปปรับใช้

การนำแนวทางการพัฒนาไปปรับใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน นั้น เทศบาลเมืองไรซิง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน วิสัยทัศน์ที่ว่า “ไรซิงเมืองแห่งความสุขและรอยยิ้ม”(Raikhing's Smile and Happiness) โดยการบูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ โดยยึดถือประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก ภายใต้กลไกและกลยุทธสหภาพในการส่งเสริมสิทธิการพัฒนา โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มุ่งสร้างความสะดวกสบายที่ประชาชนทุกคนในเขตเทศบาลเมืองไรซิงพึงจะได้รับโดยเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาด้านอื่น ๆ อีกด้วย
- 2) ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากเขตพื้นที่ของเทศบาลเมืองไรซิง มีสังคมแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก จึงควรส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดความสมดุลและสอดคล้องกับระบบนิเวศวิทยาอย่างยั่งยืน เน้นการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี
- 3) ด้านเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชน การส่งเสริมให้ประชาชนในเขตพื้นที่มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีอาชีพเสริม ส่งผลให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- 4) ด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยวิธีการต่าง ๆ ในอันที่จะส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในชุมชน ในสังคม และประเทศชาติ มีความปกติสุข
- 5) ด้านการเมืองการบริหาร มุ่งเน้นให้การบริหารงานของเทศบาล สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและตอบสนองภารกิจของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลที่จะเกิดขึ้นในการส่งเสริมสิทธิการพัฒนาในอนาคต

การพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองไรซิง ยังมีปัญหาและความต้องการของประชาชนที่ต้องส่งเสริมคุณภาพชีวิต ทั้งด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข มุ่งเน้นพัฒนาการบริหารจัดการให้ได้มาตรฐาน สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนา พัฒนาด้านอัตลักษณ์และการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชน สิ่งแวดล้อม และเมืองอย่างเป็นระบบ มีความมั่นคง และปลอดภัย และพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น (Gaysorn, O.,2023). ดังนั้นในอนาคตหากมีการมุ่งเน้นการพัฒนาในเรื่องดังกล่าวมากขึ้น จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนสรุปได้ดังนี้

- 1) พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณะ และอารยสถาปัตย์ ก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษาซ่อมแซม โครงสร้างพื้นฐาน อาทิ โครงข่ายถนน สะพาน เขื่อน ระบบระบายน้ำ ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบชลประทาน ทำเหมืองแร่ ระบบจราจร พัฒนาระบบสาธารณสุขโรค อาทิ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา
- 2) ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ส่งเสริมกีฬาและนันทนาการ กิจกรรมสาธารณสุข ระบบการศึกษา สถาบันครอบครัว งานพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม ส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอาชญากรรมและส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบต่อสังคม ปกป้องเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

3) พัฒนาด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมอาชีพที่หลากหลาย พัฒนาเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระตุ้นเศรษฐกิจ ผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน อุตสาหกรรม SME

4) พัฒนาเมืองอย่างเป็นระบบมีความมั่นคง และปลอดภัย จัดระเบียบเมือง สร้างวินัยทางสังคม รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และส่งเสริมการดำเนินงานป้องกันบรรเทาสาธารณภัย

5) พัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม บริหารจัดการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม มลพิษ ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนให้คงไว้ซึ่ง ระบบนิเวศที่ดี ปรับปรุงภูมิทัศน์ พัฒนาสวนสาธารณะ เพิ่มพื้นที่สีเขียว ในชุมชน

6) พัฒนาด้านอัตลักษณ์และการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชน ส่งเสริมการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ การเผยแพร่คุณธรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

7) พัฒนาการบริหารจัดการให้ได้มาตรฐาน สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนา ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ บูรณาการการทำงานของบุคลากร ปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้และอาคารสถานที่ และบริหารจัดการองค์กร โดยใช้หลักธรรมาภิบาล

ทั้งนี้ ชุมชนวัดไร่ขิง สะท้อนให้เห็นการนำหลักการที่นำมาปรับใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งส่วนราชการในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ผู้นำสถานศึกษา รวมถึงคนในชุมชน ต่างมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในการพัฒนา และยังส่งผลทำให้คนในชุมชนมีความสามารถในการจัดการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งผลให้ชุมชนสืบสานและดำเนินวิถีชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมไว้ ตามการสร้างสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนวัดไร่ขิง (Right to Development) 3 ส่วนคือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และการดูแลผู้สูงอายุ

สรุปองค์ความรู้ที่ได้

หัวใจสำคัญ คือ การมุ่งสร้างสังคมชุมชนในระดับฐานรากที่มีคุณธรรมและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางที่ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการบูรณาการกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ของทุกหน่วยงาน มีคณะทำงานขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนด้วยพลังบวร เป็นแกนกลางในการประสานการดำเนินงาน และกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องให้ประชาชนทุกระดับมีสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความเข้าใจและเข้าถึงโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลอย่างทั่วถึง และเท่าเทียม เกิดกิจกรรมสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้หมุนเวียนในระดับเศรษฐกิจฐานราก โดยข้อเสนอแนะในพื้นฐานที่ปฏิบัติได้จริง และความสำคัญของการนำไปปฏิบัติ โดยมีแนวคิด “บวร” ไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่

1) การสร้างความเข้มแข็งของ “บวร” ให้กับสถาบันหลักในชุมชนอย่างจริงจัง จะสามารถฟื้นฟูคุณธรรมและจริยธรรมที่ดwindลงของสังคมไทยกลับมา และจะช่วยให้สังคมไทยกลับมาเข้มแข็ง มีสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม เกิดภูมิคุ้มกันปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ

2) การยึดหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ขับเคลื่อน “พลังบวร” โดยคนในชุมชนหรือในสังคมนั้นจะต้องร่วมกันทำความเข้าใจหลักสำคัญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ภูมิสังคม

3) การชี้แจงแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ “บวร” ที่เกี่ยวข้องกับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม จึงต้องมี “ศูนย์เรียนรู้” การใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่ายเพื่อให้เกิดความเข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารเผยแพร่ทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย

4) การขับเคลื่อน “ตำบล มั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน” มีการบูรณาการนโยบายและการดำเนินการในภาพรวมของทุกหน่วยงานในทุกพื้นที่และทุกมิติของการดำเนินงาน สามารถสนับสนุนความสำเร็จ โดยกำหนดโครงการไปถึงระดับของแผนตำบล และให้ “บวร” เป็นส่วนหนึ่งของแผนชุมชน เพื่อให้คน และชุมชน มีภูมิคุ้มกันและมีศักยภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาล หน่วยงานระดับกระทรวง กรม องค์กรที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของความมั่นคง มนุษย์ (Human Security) และ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ที่ยึดโยงกับความสามัคคีและความสุขของคนในชุมชน โดยสร้างภูมิคุ้มกันและความเป็นหนึ่งเดียวของคนและชุมชนในระดับพื้นที่ให้มีอยู่มีกินมีความมั่นคงปลอดภัย

1.2 การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้และความเข้าใจ “ทุนทางสังคม” (Social Capital) ผ่านแนวคิด “บวร” ควบคู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหรือประชาคมหมู่บ้าน การสร้างองค์ความรู้ความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ครูและคนในชุมชน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถเพียงพอที่จะดำเนินงานในเรื่องนี้

1.3 การปรับกรอบความคิด (Mindset) และแนวทางการทำงานให้มีการประสานการปฏิบัติที่สะท้อนถึงการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในระดับพื้นที่ที่ยึดโยงการทำงานกับชุมชนมากขึ้น (Community-based participatory) หรือ การดำเนินงาน “แนวทางประชารัฐ” โดยนำแนวคิด “บวร” ไปบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาอำเภอ ประเด็นยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

1.4 การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Social Responsibility) โดยกำหนดนโยบายและให้มีตัวแบบที่ดีที่แสดงถึงการให้ความสำคัญอย่างจริงจัง เพื่อส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อชุมชนหมู่บ้านภายใต้การบริหารจัดการโดยชุมชนบนพื้นฐานความร่วมมือของทุกคนทุกฝ่าย

2. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ

2.1 ส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการสร้าง ความเข้มแข็งด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน ให้คนในชุมชนมองเห็นปัญหาร่วมกัน (เปิดหูเปิดตาเปิดใจ) และร่วมคิด (เปิดความคิด) ร่วมทำ (ลงมือปฏิบัติ) พร้อมทั้งจะหาทางออกของปัญหาร่วมกันและสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

2.2 ส่วนท้องถิ่นควรจัดทำแผนปฏิบัติการที่ลงรายละเอียดโครงการ กิจกรรม งบประมาณ และพื้นที่เป้าหมาย

ที่ชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับตำบลหมู่บ้านเป้าหมาย โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน จิตอาสา ได้วางแผนการทำงานร่วมกันคนในชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นวางแผนการปฏิบัติงานถึงการติดตามผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ ชุมชนวัดไร่ขิง สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการของชุมชนที่เข้มแข็ง ภายใต้ความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ต่างมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสิทธิการพัฒนา ยังส่งผลทำให้คนในชุมชน มีความสามารถในการจัดการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้เอง ตามการสร้างสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนา 3 ส่วนคือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (การจ้างงาน) และการดูแลผู้สูงอายุ หากมีการขยายผลไปยังชุมชนอื่น ซึ่งอาจพบข้อจำกัดในการขับเคลื่อน “บวร” ในบางพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ ที่มีลักษณะพิเศษ ดังเช่น พื้นที่ท่าंगโลบริเวณชายแดน พื้นที่ชายฝั่งทะเล และพื้นที่สูง ที่อาศัยกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งยากต่อการที่ส่วนราชการต่าง ๆ จะเข้าไปพัฒนาได้อย่างทั่วถึง อาจต้องมีการกำหนดแผนการพัฒนาเฉพาะพื้นที่ด้วยกลไกพิเศษ ที่สามารถช่วยในการขับเคลื่อนพลัง “บวร” ให้ครอบคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวางครบถ้วนยิ่งขึ้น หากชุมชนที่มีความเข้มแข็งเหล่านี้ จะได้มีการสร้างเครือข่ายกับทุกภาคส่วนและชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ก็จะช่วยให้ชุมชนที่มีภูมิสังคมที่แตกต่างกันได้นำแนวคิดของชุมชนเหล่านี้ไปปรับใช้ให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งขยายตัวออกไปเพิ่มมากขึ้น

References

- Political and Security Division, (2023). Department of ASEAN Affairs, ASEAN Strategy and Cooperation Division. (2013). ASEAN Human Rights Declaration. Retrieved September 11, 2023.
- Rai Khing Municipality, (2023). Sam Phran District, Nakhon Pathom Province. local development plan (2023-2027) Review edition (No. 1/2023). Retrieved September 6, 2023.
- Napapornpipat, R., et al. "Bowon" perspective for stability. Retrieved September 7, 2023.
- Gaysorn, O., (2023) Promoting the community economy and laws you should know, part 1. Retrieved September 8, 2023.

